

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Національний університет «Одеська юридична академія»

**ЄВРОПЕЙСЬКІ ОРІЄНТИРИ РОЗВИТКУ УКРАЇНИ:
НАУКОВО-ПРАКТИЧНИЙ ВИМІР
В УМОВАХ ВОЄННИХ ВИКЛИКІВ**

МАТЕРІАЛИ
Міжнародної науково-практичної конференції

Одеса, 26 квітня 2024 року

Одеса
«Фенікс»
2024

УДК 005.332.2(4):316.42(477)“364”“20”(062.552)
Є 24

*Рекомендовано до друку вченою радою
Національного університету «Одеська юридична академія»
(протокол № 8 від 15.05.2024 р.)*

За загальною редакцією **С. В. Ківалова**

Відповідальний за випуск **М. Р. Аракелян**

Є 24 **Європейські орієнтири розвитку України: науково-практичний вимір в умовах воєнних викликів** : матеріали Міжнар.наук.-практ. конф. (Одеса, 26 квітня 2024 р.) / за заг. ред. С. В. Ківалова. – Одеса : Фенікс, 2024. – 1000 с.
ISBN 978-617-8430-05-4

У збірнику відображено наукові напрацювання вчених, практиків, військовослужбовців у теоретичній та емпіричній площині у сферах філософських основ, загальної теорії та історичних досліджень держави і права, актуальних проблем світових соціально-політичних процесів, соціології та психології в умовах повномасштабного військового вторгнення. Висвітлено питання загроз національній безпеці в їх конституційному вимірі у рамках міжнародного та європейського права, трудового права та права соціального забезпечення, земельного, аграрного та екологічного права, пов'язані з функціонуванням економіки та підприємництва в умовах європейського вибору України. Розглянуто проблеми інформатизації та цифровізації суспільства, захисту інформації та кібербезпеки в умовах військового вторгнення, питання методики викладання іноземних мов, теорії та практики перекладу, проблеми лінгвістики та журналістики. Відображено наукові напрацювання у сферах адміністративного права та процесу, фінансового, морського та митного права, організації та вдосконалення судоустрою, прокуратури, інших правоохоронних органів, адвокатури. Висвітлено питання кримінального права, кримінально-процесуальних аспектів кримінального провадження та кримінологічних особливостей протидії злочинності в умовах воєнного стану, криміналістики, судової експертизи, психології та медицини у забезпеченні судочинства, цивільного та сімейного права, інтелектуальної власності та патентної юстиції, цивільного судочинства, господарського права та процесу. Розглянуто актуальні питання діяльності сучасних бібліотек у закладах вищої освіти, фізичної підготовки здобувачів вищої освіти.

Збірник розраховано на наукових і науково-педагогічних працівників, здобувачів вищої освіти, практичних працівників у сферах юридичної, економічної, соціологічної, політологічної, психологічної, філологічної наук, журналістики та кібербезпеки тощо.

УДК 005.332.2(4):316.42(477)»364»»20»(062.552)

Матеріали видано в авторській редакції

ISBN 978-617-8430-05-4

© НУ «Одеська юридична академія, 2024
© Автори статей, 2024

Туляков Вячеслав Олексійович ЖЕРТВИ ПРАВОПОРУШЕНЬ ЯК СУБ'ЄКТИ КРИМІНАЛЬНИХ ПРАВОВІДНОСИН	349
Мирошніченко Наталія Анатоліївна СУСПІЛЬНО НЕБЕЗПЕЧНІ НАСЛІДКИ КРИМІНАЛЬНИХ ПРАВОПОРУШЕНЬ, ЇХ ВПЛИВ НА КВАЛІФІКАЦІЮ	353
Коломієць Юлія Юріївна НАУКА КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВА НА ПОРОЗІ НОВОЇ УКРАЇНИ.	356
Полянський Євген Юрійович ЩОДО ПОКРАННЯ У ВИДІ ПОЗБАВЛЕННЯ ВОЛІ В КРИМІНАЛЬНОМУ ПРАВІ УКРАЇНИ	358
Абакіна-Пілявська Людмила Миколаївна ДО ПИТАННЯ КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВОЇ ОХОРОНИ ЧЕСТІ ТА ГІДНОСТІ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ	360
Агапова Каріна Вікторівна ОКРЕМІ ПИТАННЯ ЗАПОБІГАННЯ КРИМІНАЛЬНИМ ПРАВОПОРУШЕННЯМ, ЩО ВЧИНЯЮТЬСЯ МОЛОДІЖНИМИ УГРУПОВАННЯМИ В УКРАЇНІ	362
Берш Анастасія Яковлівна КРИМІНАЛЬНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ЗА ВІЙСЬКОВІ ЗЛОЧИНИ	364
Бойченко Віталій Петрович ОСОБЛИВОСТІ КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВОГО ВПЛИВУ НА ПРАВОПОРУШЕННЯ ПРОТИ СУСПІЛЬНОЇ МОРАЛІ	365
Горбачова Ірина Михайлівна ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ЗА НАСИЛЬНИЦЬКЕ ЗНИКНЕННЯ ЗА КК УКРАЇНИ.	367
Гуменюк Віталій Васильович ДЕЯКІ ПИТАННЯ ВІДСТРОЧЕННЯ ТА ЗВІЛЬНЕННЯ ВІД ПОКАРАННЯ, ПРИМИРЕННЯ ЗЛОЧИНЦЯ ТА ПОТЕРПІЛОГО, ДІЯЛЬНОГО КАЯТТЯ ЗА КРИМІНАЛЬНИМ КОДЕКСОМ НІМЕЧЧИНИ	370
Іванова (Кедик) Вероніка Петрівна МЕДИЧНИЙ ПРАЦІВНИК ЯК СУБ'ЄКТ КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВОПОРУШЕННЯ	372
Колодін Денис Олексійович ОКРЕМІ ПИТАННЯ ДИФЕРЕНЦІАЦІЇ КРИМІНАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ЗА ПОСЯГАННЯ НА ВИБОРЧУ СИСТЕМУ УКРАЇНИ	375
Тавлуй Олена Вікторівна ВЧИНЕННЯ КРАДІЖКИ В УМОВАХ ВОЄННОГО ЧАСУ: ПРОБЛЕМИ КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВОЇ КВАЛІФІКАЦІЇ	376
Тимофєєва Лілія Юріївна НЕ ЗАСТОСУВАННЯ ЗАСЛУЖЕНОГО ПОМ'ЯКШЕННЯ ЯК ПРОЯВ НЕПРОПОРЦІЙНОСТІ У СУДОВІЙ ПРАКТИЦІ	378
Хильченко Анастасія Сергіївна ПРИНЦИП ПРОПОРЦІЙНОСТІ ПРИ ЗАСТОСУВАННІ ЗАХОДІВ КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВОГО ВПЛИВУ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ	380
Хімченко Світлана Анатоліївна ЗАХИСТ РЕПРОДУКТИВНИХ ПРАВ В УКРАЇНІ	383
Чугуніков Ігор Іванович КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВА ОХОРОНА ТА КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ: НЕОБХІДНІСТЬ ДИФЕРЕНЦІАЦІЇ	385
Камінський Петро Валерійович ПРОБАЦІЙНИЙ НАГЛЯД ЗА ДОМАШНЄ НАСИЛЬСТВО: ДОЦІЛЬНІСТЬ ЗАПРОВАДЖЕННЯ	389
Павлова Олександра Сергіївна ДО ПИТАННЯ КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВОЇ ОХОРОНИ ПРАВ ЖУРНАЛІСТІВ І ПРАЦІВНИКІВ ЗАСОБІВ МАСОВОЇ ІНФОРМАЦІЇ	391
Кулик Анастасія Валеріївна ОКРЕМІ НАПРЯМКИ МІЖНАРОДНО-ПРАВОВОЇ ПРОТИДІЇ КРИМІНАЛЬНО-ПРОТИПРАВНИМ ПОСЯГАННЯМ ...	394
Малишева Марина Валеріївна НЕВИЗНАЧЕНІСТЬ СПІВВІДНОШЕННЯ ПОНЯТЬ «ДОСЛІД» ТА «ЕКСПЕРИМЕНТ» ЯК ПРИЧИНА ПРОБЛЕМ ТЕОРІЇ ТА ПРАКТИКИ ПРИТЯГНЕННЯ ДО КРИМІНАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ЗА ВЧИНЕННЯ КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВОПОРУШЕННЯ НЕЗАКОННОГО ПРОВЕДЕННЯ ДОСЛІДІВ НАД ЛЮДИНОЮ	396
Мустафаєва Анна Іванівна КІБЕРБЕЗПЕКА ОСОБИ, СУСПІЛЬСТВА ТА ДЕРЖАВИ ЯК ФУНДАМЕНТАЛЬНИЙ ЕЛЕМЕНТ ОБОРОНОЗДАТНОСТІ ДЕРЖАВИ	399
Нековаль Єгор Ігорович ОСНОВИ КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВОЇ ОХОРОНИ ВИБОРЧИХ ПРАВ ГРОМАДЯН ЗА ЗАКОНОДАВСТВОМ ФРН.	400
Поліщук Яна Романівна ПСИХОЛОГІЧНЕ НАСИЛЬСТВО ЯК АКТУАЛЬНА ПРОБЛЕМА СЬОГОДЕННЯ: КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВИЙ АСПЕКТ	403

України» [4]. Цей документ визначає завдання та дії для досягнення стратегічних цілей та встановлює показники та терміни виконання. Основними напрямками роботи згідно з зазначеним планом є: нормативно-правове забезпечення діяльності з кібербезпеки, кіберзахисту та кібероборони; розвиток технічних складових національної системи кібербезпеки; налагодження тісної співпраці з міжнародними партнерами; розробка організаційно-технічних моделей кіберзахисту; організація наукових досліджень у сфері кібербезпеки; посилення кіберзахисту об'єктів критичної інформаційної інфраструктури; удосконалення процесу навчання працівників у напрямку кібербезпеки.

В цілому, стрімкі умови цифровізації суспільства вимагають формування більш збалансованої та ефективної національної системи кібербезпеки, здатної гнучко адаптуватися до змін безпекового середовища та забезпечувати безпечне функціонування національного кіберпростору для громадян України. Це створює нові можливості для цифровізації всіх сфер суспільного життя.

Підсумовуючи, варто зауважити, що забезпечення кібербезпеки є стратегічно важливим завданням для збереження суверенітету та ефективності оборони України, особливо в умовах російсько-української війни. Сьогодні кіберпростір стає ареною, де розгортаються не лише традиційні військові дії, але й небезпечні атаки на інформаційні системи, критичну інфраструктуру та комунікаційні мережі. Водночас роль особи, суспільства та держави у таких умовах посилюються, адже вона закладає основу обороноздатності України.

Список використаних джерел

1. Про основні засади забезпечення кібербезпеки України : Закон України від 05.10.2017 р. № 2163-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2163-19#Text>
2. Горун О. Ю. Пріоритетні засади державної політики кібербезпеки: організаційно-правовий аспект. *Інформація і право*. 2021. № 2 (37). С. 93102.
3. Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 14 травня 2021 року «Про Стратегію кібербезпеки України» : указ Президента України від 26.08.2021 р. № 447/2021. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/447/2021#Text>
4. Про затвердження плану заходів на 2023–2024 роки з реалізації Стратегії кібербезпеки України : розпорядження Кабінету Міністрів України від 19.12.2023 р. № 1163-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1163-2023-%D1%80#Text>

Ключові слова: Кримінальна відповідальність, кримінальне правопорушення, кібербезпека, кримінальна відповідальність за комп'ютерні правопорушення, Особлива частина кримінального права.

Keywords: Criminal liability, criminal offense, cyber security, criminal liability for computer offenses, Special part of criminal law.

Нековаль Єгор Ігорович

*Національний університет «Одеська юридична академія»,
аспірант кафедри кримінального права*

ОСНОВИ КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВОЇ ОХОРОНИ ВИБОРЧИХ ПРАВ ГРОМАДЯН ЗА ЗАКОНОДАВСТВОМ ФРН

Новели національного виборчого законодавства, пов'язані з новим порядком включення виборців до списків виборців за місцем перебування, спричинили зміни також в кримінальному та адміністративному законодавстві. У зв'язку з пильною увагою законодавця до правової охорони виборчих прав громадян та реалізації виборчих механізмів, норм про відповідальність, доцільно розглянути зарубіжне законодавство та виявити тенденції його розвитку.

Пропонується звернути увагу на особливості кримінально-правової охорони виборчих прав громадян за законодавством ФРН.

Так, у статті 38 Основного закону Німеччини 1949 року, яка встановлює правові приписи щодо виборів депутатів Німецького бундестагу, проголошено право громадянина ФРН обирати та бути обраним. Право обирати мають особи, які досягли вісімнадцятирічного віку; право бути обраним – особи, які досягли віку повноліття (теж вісімнадцять років). В цілому, згідно зі ст. 54 Основного закону ФРН, президентом може бути обраний будь-який громадянин ФРН, який має право брати участь у виборах до бундестагу і досяг віку сорока років [1].

При цьому, найбільш тяжкі посягання на виборчі права громадян і право громадян на участь у референдумі тягнуть за собою кримінальну відповідальність. Історично ще в XIX ст. склалася певна концепція кримінально-правового захисту виборчих прав у Німецькій імперії.

У сучасному Кримінальному кодексі Німеччини (далі КК) норми про посягання на виборчі права громадян і право на участь у референдумі містяться в розд. 4 Особливої частини КК «Злочинні діяння проти конституційних органів, а також пов'язані з виборами і голосуванням», який містить у собі такі склади: примушування конституційних органів (§ 105), примушування федерального президента і членів конституційних органів (§ 106), порушення діяльності законодавчого органу (§ 106b), перешкоджання здійсненню виборчого права (§ 107), фальсифікація результатів виборів (§ 107a), фальсифікація документів, які стосуються виборів (§ 107b), порушення таємниці виборів (§ 107c), примус до здійснення референдуму і референдуму, примус до участі у референдумі. Якщо спробувати класифікувати зазначені склади злочинних діянь, то можна розділити їх на дві основні групи: злочинні діяння проти конституційних органів та їхніх членів (§ 105-106b) і злочинні діяння, пов'язані з виборами (§ 107-108e) [2].

Правовим благом, що охороняється цими нормами, є гарантовані державою вільне волевиявлення громадян та гарантована Основним законом Німеччини діяльність конституційних органів. До теми цієї публікації безпосередньо належать кримінально протиправні діяння другої з названих груп. Ці норми в кримінально-правовому порядку захищають як процес проведення виборів загалом (§ 107), їхні результати або документи від фальсифікацій (§ 107a, b) чи таємницю виборів (§ 107c), так і окремих громадян від примусу, пов'язаного зі здійсненням ними виборчого права (§ 108), або від інших злочинних дій, наприклад обману чи підкупу, під час здійснення громадянами свого виборчого права (§ 108a, 108b) [2].

Норма про перешкоджання здійсненню виборчого права (§ 107 КК) сформульована таким чином: «(1) Хто, застосовуючи насильство або погрозу його застосування, перешкоджає виборам або встановленню результатів виборів чи порушує їх проведення, карається позбавленням волі на строк до п'яти років або грошовим штрафом, в особливо тяжких випадках – позбавленням волі на строк не менш як один рік» [2].

Цілком обґрунтованою видається точка зору німецької судової практики щодо того, що ця норма має на меті забезпечення встановленого законом перебігу виборів і підрахунку голосів для вираження волі виборців. За змістом цієї норми під «виборами» розуміють такий порядок голосування, у процесі якого громадяни, які володіють виборчим правом і беруть участь у цих виборах, віддають свої голоси одній або кільком особам, обираючи їх із загальної кількості кандидатів, що претендують на обіймання певної посади. Під «іншим голосуванням» розуміють будь-яке подавання голосів громадянами, які мають виборче право, з конкретного предметного питання, за винятком виборів

Об'єктивні ознаки складу характеризують такі альтернативні дії: 1) перешкоджання виборам або порушення їх проведення чи 2) перешкоджання встановленню результатів виборів. Ці дії можуть бути вчинені в будь-якій формі. Обов'язковою ознакою цього складу є спосіб – протиправне застосування насильства щодо потерпілого або погроза його застосування.

Суб'єктивна сторона розглянутих злочинних діянь характеризується умисною формою вини.

У § 107а КК встановлено кримінальну відповідальність за фальсифікацію результатів виборів: «(1) Хто бере участь у виборах, не маючи на це права, або вчиняє інші дії, що призводять до встановлення неправильного результату виборів, або підробляє результати виборів, карається позбавленням волі на строк до п'яти років або грошовим штрафом». (2) Так само карається той, хто неправильно оприлюднює результати виборів або допускає це.

Ця норма захищає інтереси громадськості від таких суспільно небезпечних дій, які призводять до отримання неправильного результату виборів. У ній містяться чотири альтернативні протиправні діяння, пов'язані з «фальсифікацією результатів виборів» тобто під цим поняттям німецький законодавець розуміє дії, спрямовані на одержання неправильного результату виборів, зокрема, 1) участь у виборах особи, яка не володіє виборчим правом; 2) вчинення інших дій, які призводять до встановлення неправильного результату виборів; 3) підроблення результатів виборів; 4) неправильне оприлюднення результатів виборів або допущення цього. При цьому форма виконання злочинного діяння може бути будь-якою.

Як приклад участі у виборах особи, яка не володіє виборчим правом, можна навести такі дії, що утворюють склад кримінального протиправного діяння: внесення до виборчого бюлетеня неправдивих відомостей про виборця (наприклад, громадянство, вік, місце проживання тощо); внесення до списків виборців осіб, які не володіють правом голосу на цих виборах; перешкоджання будь-яким способом внесенню до списків виборців осіб, що володіють правом голосу на цих виборах та ін. Усі ці дії впливають на встановлення правильного результату виборів, тому є кримінально караними. Формулювання «вчиняє інші дії, що призводять до встановлення неправильного результату виборів», яке міститься в диспозиції цієї норми, дає змогу судовим органам доволі широко трактувати цю ознаку і визнавати такими й інші, не зазначені вище дії [3, 239].

Отже, кримінальне законодавство Німеччини відображає норми Основного закону країни, охороняє їх від правопорушень та передбачає широкий спектр кримінально караних діянь, які становлять собою суспільно небезпечні винні посягання на виборчі права громадян, які німецький законодавець відносить до діянь проти конституційних органів, а також пов'язаних з виборами і голосуванням. Саме в цьому полягає основний зміст кримінального права у будь якій розвинутій державі [4].

Список використаних джерел

1. Основний Закон Федеративної Республіки Німеччина. URL: <https://luegalns.com/download/books/cons/germany.pdf>
2. Кримінальний кодекс Федеративної Республіки Німеччини: URL: http://rawunsch.de/images/Ugolovnyi_Kodeks.pdf.
3. Нековаль Є. І. Кримінальна заборона на виборчу систему: коротке порівняння вітчизняного та німецького досвіду. *Консервативно-ліберальні ідеї Одеської школи кримінального права* : матеріали Одес. наук.-практ. конф. (м. Одеса, 24 листоп. 2023 р.) / відп. ред. Ю. Ю. Коломієць. Одеса, 2023. С. 233–238.
4. Стрельцов Є. Л. Справедливість у кримінальному праві: міфічність та реальність. *Юридичний вісник України*. 2024. 3–14 січ. (№ 1–2); 16–31 січ. (№ 3–4).

Ключові слова: кримінально-правова охорона, виборчі права громадян, кримінальна відповідальність, кримінальний закон ФРН, вибори.

Keywords: criminal law protection, electoral rights of citizens, criminal liability, German criminal law, elections.